

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

На тему «Організація і методика обліку і контролю товарів в торгівлі»

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Студентки 2 курсу, групи ОП.м.з-01с

Савочки Ірини Ігорівни

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____
(підпис)

Савочка І.І.
(ініціали та прізвище студента)

Керівник: к.е.н., доцент, завідувач кафедри
Серпенінова Ю.С.

_____
(підпис)

Суми - 2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на тему

«ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ І КОНТОРОЛЮ ТОВАРІВ В ТОРГІВЛІ»

студента Савочки Ірини Ігорівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Актуальність теми дослідження визначається популярністю торгово-роздрібного бізнесу в Україні та динамічним розвитком малого бізнесу. За умов ринкової економіки положення роздрібної торгівлі в Україні розвивається під впливом таких факторів, як: масштабування діяльності; зростання кількості товарного асортименту, який циркулює його потоками; ріст кількості структурних елементів та розмаїття їх зв'язків між собою і з контрагентами. Ці чинники потребують нових підходів до управління підприємствами роздрібної торгівлі та процесами товарного обороту. Отже, одним із найзначніших напрямків ефективності функціонування роздрібної торгівлі стає завдання удосконалення бухгалтерського обліку як функції управління.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у вивченні теоретичних засад і розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення методики обліку і контролю на підприємствах торгівлі, розробка теоретичних рекомендацій для їх удосконалення.

Об'єктом дослідження є процес організації та методології обліку і контролю товарів в торговому підприємстві, а також розробка вдосконалення інвентаризаційного обліку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методологічних аспектів організації обліку та контролю руху товарів.

Для досягнення поставленої мети та завдань були використані такі методи дослідження: спостереження, порівняння, аналіз, синтез, індукція,

дедукція, узагальнення, графічний, табличний, діалектичний та системний методи, тощо.

Інформаційною та правовою базою кваліфікаційної магістерської роботи є законодавчі та нормативні акти, котрі регламентують облік товарів та товарних запасів, офіційні статистичні матеріали, методичні матеріали, дані мережі Інтернет. Фактологічною основою проведеного дослідження є статті вітчизняних і зарубіжних учених з проблем бухгалтерського обліку та контролю товарного руху на підприємстві, матеріали досліджуваного підприємства.

Основний науковий результат роботи полягає у такому:

- дослідження та ретельне вивчення первинного, аналітичного та синтетичного обліку на досліджуваному підприємстві;
- оцінка стану підприємства;
- виявлення проблем чи слабких місць в діяльності компанії;
- розробка методології вирішення проблеми шляхом пропонування удосконалення та посилення обліку та контролю на підприємстві.

Одержані результати можуть бути використані у діяльності досліджуваного підприємства для досягнення кращих економічних результатів.

Ключові слова: облік, товари, контроль, інвентаризація, підприємство, первинні документи, документообіг, рух товару, підприємництво, роздрібна торгівля.

Зміст кваліфікаційної випускної роботи розміщено на 53 сторінках, з них, список використаних джерел із 23 найменувань, розміщений на 2 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 9 рисунків, а також 2 додатки, розміщених на 5 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 рік.

Рік захисту роботи – 2021 рік.

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

к.е.н., доцент

_____ Серпенінова Ю.С.

(підпис)

«__» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

студенту 2 курсу, групи ОПм-01а

Савочки Ірини Ігорівни

---

1. Тема роботи: «Організація і методика обліку і контролю товарів в торгівлі» затверджена наказом по університету _____
2. Термін подання студентом закінченої роботи _____
3. Мета кваліфікаційної роботи полягає у вивченні теоретичних засад і розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення методики обліку і контролю на підприємствах торгівлі, розробка теоретичних рекомендацій для їх удосконалення.
4. Об'єкт дослідження: процес формування облікових операцій та здійснення контролю за рухом товарів в роздрібній торгівлі.
5. Предмет дослідження: сукупність теоретичних, методологічних та прикладних засад формування та організації облікового процесу та процесу контролю товарного руху на підприємствах роздрібною торгівлі з метою

прийняття раціональних та перспективних управлінських рішень

6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах фахових видань та науково-практичних конференцій, результатах наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених, офіційних статистичних даних функціонування роздрібною торгівлі, нормативно-правових документах з регулювання обліку та контролю товару на підприємствах.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Розділ 1 «Теоретичні основи обліку товарів у торгівлі» _____

У розділі 1 розкрити сутність і значення поняття товарних операцій та їх документальне оформлення, зробити висновки

Розділ 2 «Діюча практика обліку стану та руху товарів на прикладі ФОП Савочка Н.В. «Продмаг» _____

У розділі 2 проаналізувати систему обліку та контролю товару на торгово-роздрібному підприємстві.

Розділ 3 «Удосконалення системи аналітичного та синтетичного обліку товарів» _____

У розділі 3 запропонувати шляхи вдосконалення процесу обліку та контролю за рухом товарів на підприємстві

Дата видачі завдання: «30» вересня 2021 року

Керівник кваліфікаційної роботи _____

Серпенінова Ю.С.

Завдання до виконання одержав _____

Савочка І.І.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження визначається популярністю торгово-роздрібного бізнесу в Україні та проблемами обліку на малих підприємствах. За умов ринкової економіки положення роздрібної торгівлі в Україні можна описати все більшим ускладненням структури.

Ця ситуація спричинена деякими факторами, до яких належить: масштабування діяльності; зростання кількості товарного асортименту, який циркулює потоками; ріст кількості структурних елементів та розмаїття їх зв'язків між собою і з контрагентами. Ці чинники потребують уваги в нових підходах до управління підприємствами роздрібної торгівлі та процесами товароруху.

За умов, що сформувались, одним із основних напрямків ефективності функціонування роздрібної торгівлі постає завдання значного удосконалення бухгалтерського обліку як функції управління

Основні аспекти та проблемні питання обліку товарно-матеріальних цінностей відображали у своїх наукових працях такі вчені як: Захожай В.Б., Шендригоненко М.Т., Макоренко А.П., Рибалко О.М., Дзюба О. М., Польова Т.В., дослідженням основних аспектів процесу контролю за цілісністю ТМЦ на торгових підприємствах займалися вчені-економісти: Подмешальська Ю.В., Свеженцова А.С., Лищенко О.Г., Сердюк Є.М., Кузьмін Д.Л., Одношев О.О. та інші. Проте до цього часу залишається цілий ряд невирішених проблем, зокрема, удосконалення потребують теоретико-методологічні засади обліку ТМЦ, які сприятимуть побудові якісної інформаційної мережі, для ефективного керівництва діяльністю суб'єкта господарювання.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у вивченні теоретичних засад і розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення методики обліку і контролю на підприємствах торгівлі, розробка теоретичних рекомендацій для їх удосконалення. Для досягнення цієї мети в роботі сформульовано наступні завдання:

- дослідити підходи щодо визначення сутності поняття «товар»;
- розглянути нові об'єкти та види обліку ТМЦ;
- проаналізувати сучасний стан функціонування облікової системи на малих роздрібних підприємствах;
- охарактеризувати особливості господарської діяльності товарних підприємств та розглянути систему їх контролю;
- охарактеризувати стан обліку та його проблемні аспекти;
- запропонувати шляхи удосконалення облікової, аналітичної та складової контролю з метою оптимізації управлінських рішень на торгівельних підприємствах.

Об'єктом дослідження є процес формування обліково-аналітичного забезпечення управління в малих торгово-роздрібних підприємствах та компаніях.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методологічних та прикладних засад обліку та контролю товарних запасів, як інформаційної системи для зацікавлених осіб з метою прийняття раціональних та перспективних управлінських рішень.

Для досягнення поставленої мети та завдань були використані такі загальнонаукові методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, конкретизація; методичні прийоми: вибірка, порівняння, узагальнення.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є результати наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених, матеріали фахових видань, нормативно-правові документи з регулювання обліку ТМЦ, запасів, офіційні статистичні дані функціонування сільськогосподарської галузі, матеріали власних досліджень.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТОВАРІВ У ТОРГІВЛІ.....	9
1.1. Економічна сутність і аналіз товарних операцій на підприємствах торгівлі.....	9
1.2. Облік та документальне оформлення товарних операцій на підприємстві торгівлі	13
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ СТАНУ ТА РУХУ ТОВАРІВ НА ПРИКЛАДІ ФОП Савочка Н.В. «ПРОДМАГ».....	18
2.1. Загально – організаційно економічна характеристика підприємства	18
2.2. Особливості організації синтетичного та аналітичного обліку товарів на підприємстві.....	22
2.3. Порядок організації контролю за станом та рухом товарів на підприємстві	25
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АНАЛІТИЧНОГО ТА СИНТЕТИЧНОГО ОБЛІКУ ТОВАРІВ.....	30
3.1 Проблеми аналітичного та синтетичного обліку товарів	30
3.2 Напрями удосконалення інвентаризації обліку товарів як засіб контролю за їх рухом і збереженням.....	35
ВИСНОВОК.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	44

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТОВАРІВ У ТОРГІВЛІ

1.1. Економічна сутність і аналіз товарних операцій на підприємствах торгівлі

На сьогодні в Україні торговельна діяльність є однією з найпоширеніших форм підприємництва. На торговельних підприємствах основними видами господарських операцій є реалізація, закупівля, зберігання товарів. Такі процеси є – товарними операціями. Ці операції можна звати товарними, коли мова йде про оплату продукції, товарів, робіт, послуг.

Товарні операції – це операції, котрі мають зв'язок зі збереженням товарів та їх рухом [3, с. 134]. Це означає, що до товарних операцій має відношення процес купівлі товарів, їх зберігання, рух та наступна реалізація. Також, при зберіганні товару необхідністю є їх інвентаризація. В процесі інвентаризації товару може бути виявлено товарні втрати в результаті пересортиці, природного убутку, крадіжок, лому, бою тощо.

Необхідно зазначити факт того, що пересорт – це збільшення кількості одного товару за рахунок зменшення іншого в умовах приналежності до одного виту ТМЦ [3, с. 148]. В цілому, інвентаризація – це перевірка наявності ТМЦ на складі та зіставлення її результатів з даними бухгалтерського обліку [1, с. 84].

Облік ТМЦ на підприємстві дає змогу здійснювати збір та систематизацію даних щодо залишків товару на складах на початок та кінець звітного періоду, а також їх рух на підприємстві.

Облік товарних операцій відбувається на підставі супроводних документів, які обов'язково додаються до товарного звіту [10, с. 142].

На рисунку 1.1 описана класифікація товарних операцій.

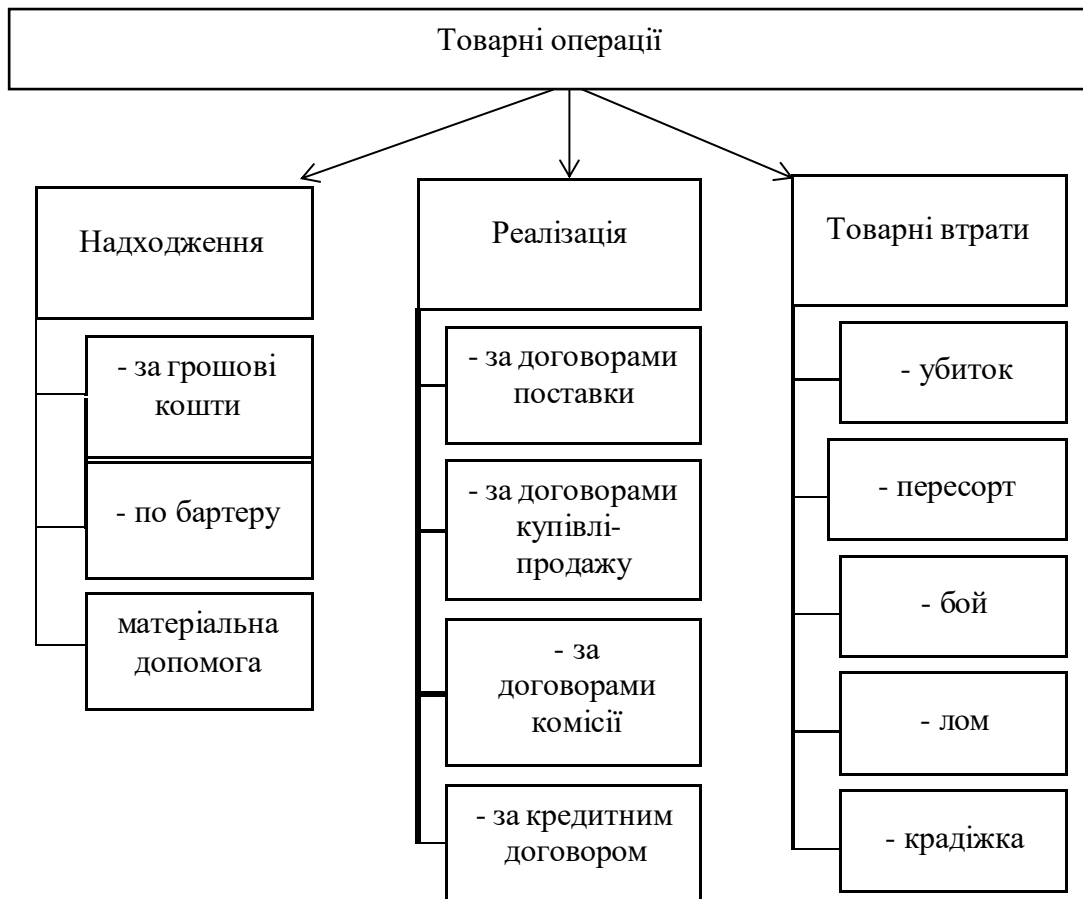

Рисунок 1.1 – Класифікація товарних операцій підприємства

Для торгової діяльності підприємства одним із важливих показників є товарообіг. Товарообіг – це обмін товару на гроші тобто реалізація. Більшу частину матеріальних благ, які використовуються для власних потреб, споживачі отримують з торгівлі. Кількісна та якісна характеристики товарних мас, які надходять зі сфери виробництва в сферу споживання, згідно з законом товарного обороту, знаходить своє відтворення в показниках товарних операцій.

Процес руху товарів з участю актів куплі-продажу визначається як товарообіг. Тобто під товарообігом прийнято розглядати процес відпускання товарів чи надання послуг населенню з умовою подальшого отримання грошового прибутку чи відпуск підприємствам для подальшої переробки чи торгівлі. Сутність товарних операцій полягає у економічних відносинах, які пов'язані з перетіканням грошових потоків.

Дивлячись на економічний сутність товару, необхідно сказати, що товар – це результат праці людини та природи, виготовлений для подальшого продажу, обміну споживання тощо. Тобто, продукт праці стає товаром лише за умови, якщо між контрагентами виникає економічна вигода.

Розглядаючи властивості товару, можна розкрити його сутність, а також побачити властивості якими він володіє. Відповідно одна властивість товару полягає в здатності його задовольняти яку-небудь соціально-економічну потребу людини, а інша – обмінюватися в певних пропорціях на інші твари [4, с. 17].

Згідно з П.(С)БО №9 «Запаси» законодавчо визначено, що твари – це активи, які утримуються підприємством для продажу і передбачають у подальшому отримання економічних вигод [8]. У відповідності до Закону України «Про ціни і ціноутворення» №5007- VI в редакції 16.10.2019 р., товаром є продукт діяльності (зокрема роботи, послуги), готовий до продажу або обміну. Отже, під товарними операціями розуміють дії, пов'язані з процесами придбання та реалізації товарів [5].

Аналіз товарних операцій в підприємствах оптової торгівлі потребує послідовного використання наступної роботи (рисунок 1.2).

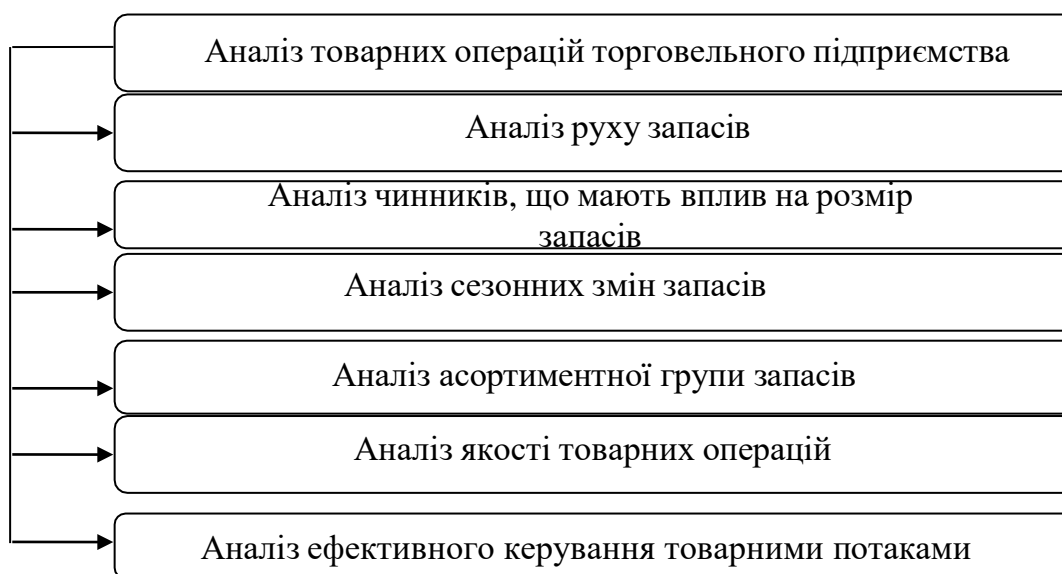

Рисунок 1.2 – Послідовність проведення аналізу реалізації товарів торговельного підприємства

Дослідження товарних операцій бере за основу відображення основних закономірностей їх виникнення та подальшого формування, оцінку співвідношень, які формуються між зміною запасів та товарообігом, з'ясування забезпеченості товарних операцій товарною кількістю.

При розрахунку динаміки реалізації товарів, вивчають динамічний ряд наявних залишків товарних операцій в фактичних та співставних цінах, розраховують абсолютні та відносні зміни розміру товарних операцій.

В таблиці 1.1. продемонстрована організація аналітичної роботи на підприємстві, яка передбачає поділ суцільного аналізу на основні етапи.

Таблиця 1.1 – Основні етапи організації аналітичної роботи підприємства

Назва етапу	Характеристика
Планування аналітичної роботи	Визначення програми, календарного плану та розподілення роботи між виконавцями. Готується перелік джерел інформації та способи поповнення інформації, якщо її недостатньо; розробляються макети аналітичних таблиць.
Підготовка матеріалів	Підбір інформації, створення додаткових джерел інформації. Відразу оцінюється достовірність отриманої інформації.
Попередні оцінки	Виконання планових чи нормативних показників, динаміка показників, ступінь використання ресурсів та інші показники.
Аналіз динамічних змін та відхилень від плану або нормативу	Визначення факторів, їх групування. Розкриваються зв'язки між факторами і показником та залежність показника від факторів. Вимірюється міра впливу факторів. Оцінюються збитки, понесені негативними факторами або ж виявляються невикористані можливості.
Результативна оцінка	Зведений підрахунок резервів; прогноз показників та контроль за виконанням результатів аналізу. Робляться висновки по результатам аналізу. Підрахування резервів та оформлення результатів аналізу; обґрунтування управлінських рішень та контроль за їх належним виконанням.

Аналіз реалізації товарів в підприємствах оптової торгівлі починається з розгляду їх по об'єму, в розрізі товарних груп у відповідності з прийнятою класифікацією товарних операцій. При цьому визначають темпи росту, темпи приросту, середньорічні темпи. Визначають відповідність темпів росту

реалізованих товарів темпам росту товарних операцій. Тож стало очевидним, що закон є недоцільно сформований.

Отже, дослідивши економічну сутність і аналіз товарних операцій на підприємстві торгівлі можна сказати, що до товарних операцій підприємства належить процес придбання товарів, їх зберігання, рух та подальша реалізація.

1.2. Облік та документальне оформлення товарних операцій на підприємстві торгівлі

У роздрібній торгівлі використовують оцінку товарів за цінами реалізації при цьому використовуючи середній відсоток торгової націнки, а облік товарів відбувається за цінами закупки. Бухгалтерський облік в системі роздрібною торгівлі має деякі особливості, вони представлені на рисунку 1.3.

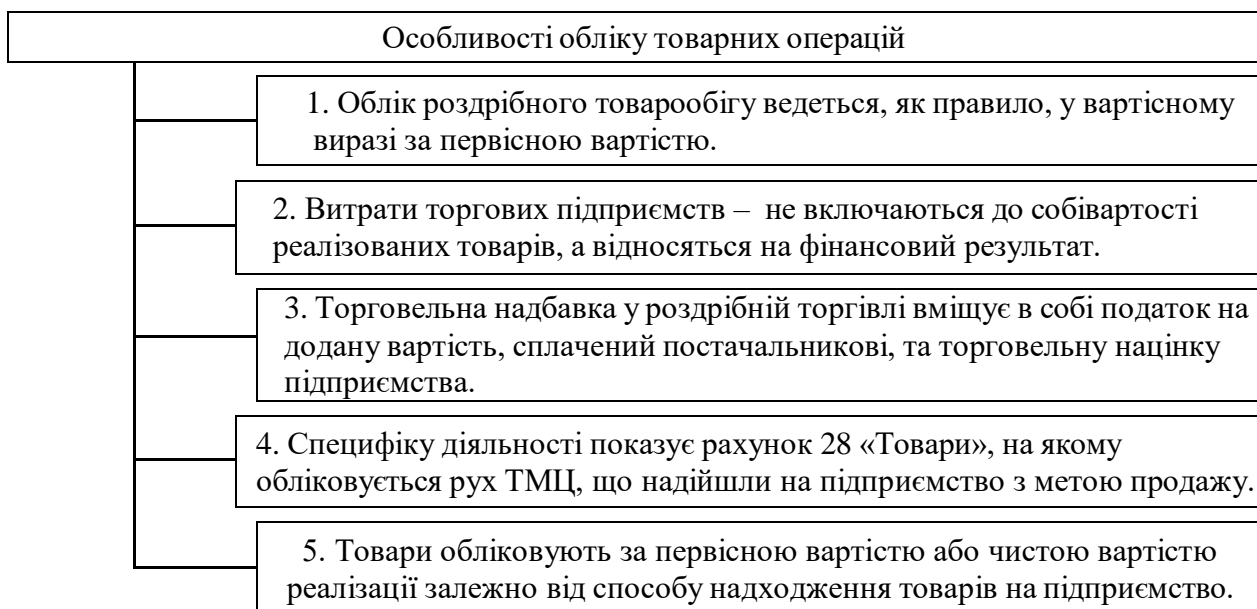

Рисунок 1.3 – Особливості бухгалтерського обліку товарних операцій

Однією з особливостей є те, що облік товарів ведеться у грошовому вимірнику за цінами продажу тобто, роздрібними цінами. Винятком є товари,

до яких необхідно застосовувати більш якісний контроль – це вироби з дорогоцінних металів та сплавів, товари, котрі приймаються на комісію тощо.

Облік ТМЦ на підприємствах ведеться за допомогою рахунку 28 «Товари». Цей рахунок поділяється на п'ять субрахунків. за допомогою субрахунків: 281 «Товари на складі»; 282 «Товари в торгівлі»; 283 «Товари на комісії»; 284 «Тара під товарами»; 285 «Торгова націнка». Ці субрахунки допомагають розподілити товари на групи для кращої деталізації.

Більш детально розглянути кожен субрахунок можна за допомогою рисунку 1.4.

281 «Товари на складах»	Здійснюється облік наявності та руху торгового запасу, який зберігається на оптових та розподільних складах, базах, тощо
282 «Товари в торгівлі»	Здійснюється облік наявності та руху товару, який зберігається в магазинах, універмагах, тощо
283 «Товари на комісії»	Рахунок використовується для обліку товару, котрий передано на комісію за відповідним договором, котрий передбачає передання прав власності тільки після оплати товару.
284 «Тара під товарами»	Рахунок використовується для обліку наявності та руху пустої тари, окрім інвентарної тари, що використовується для виробничих потреб.
285 «Торгова націнка»	Рахунок застосовують тоді, коли облік товарів на субрахунках 281 або 282 здійснюється за цінами продажу.

Рисунок 1.4 – Характеристика субрахунків рахунку 28 «Товари»

В роздрібній торгівлі товари обліковуються за цінами продажу, а в оптово-збутових організаціях – за ринковими. В зв'язку з цим, розпорядчим документом керівника повинно бути встановлено, за якими цінами необхідно вести облік товарів у звітному році [2, с. 66].

Надходження товарів на підприємстві торгівлі може здійснюватися різними способами. Зокрема, це може бути внесок до статутного капіталу

підприємства, безоплатне одержання, надходження за договорами, які передбачають виконання зобов'язань негрошовими засобами.

За умови внесення до статутного капіталу фактична собівартість визначається виходячи з бази фінансової оцінки, яка узгоджується власниками фірми, збільшена на витрати, на доставку ТМЦ за фактом та інші витрати, які можуть виникнути в процесі.

При безоплатному одержанні – відповідно ціни ринку, в момент їх прийняття на облік підприємством, з додаванням витрат на переміщення, доставку ТМЦ та інші додаткові витрати, які можуть бути віднесені до собівартості товару.

В момент надходження за договорами, які передбачають виконання зобов'язань негрошовими засобами – посилаючись на ціну ТМЦ, отриманих підприємством. Ціна формується з урахуванням вартості, за якою в подібній ситуації компанія встановлює вартість товарів сумісних категорій, з додаванням витрат на переміщення ТМЦ.

В цілому, на рисунку 1.5 відображений план руху документів на підприємстві за умови існування точно відображеної послідовності та існування відділів.

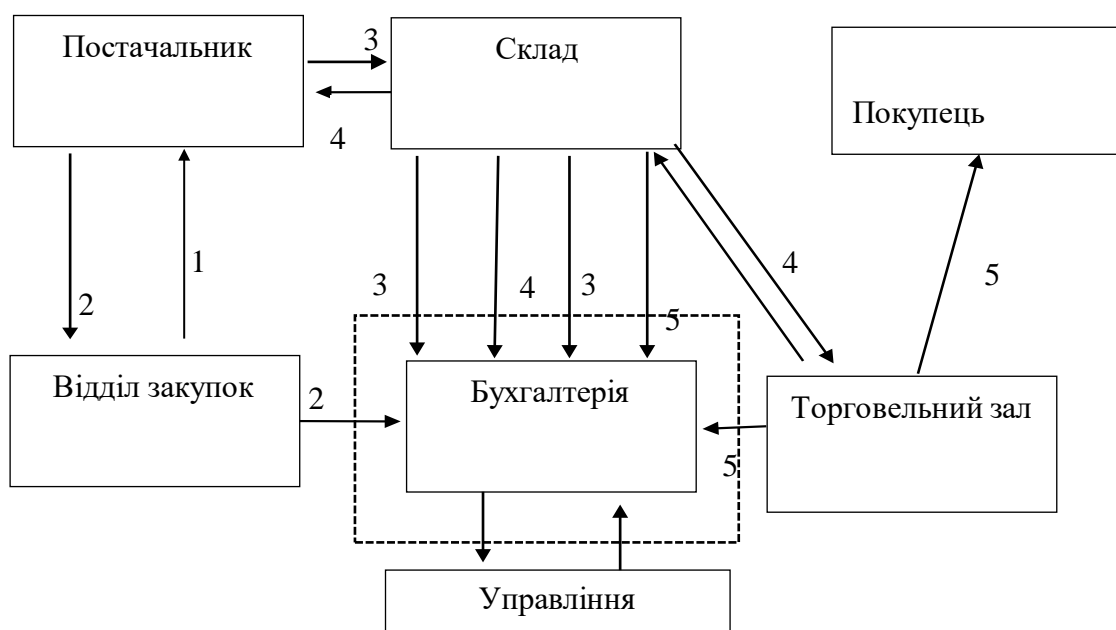

Рисунок 1.5 – Схема документування операцій на підприємстві торгівлі

Зі схеми 1.5 виходить, що при замовленні товару (рух 1) тобто, беруть участь постачальники та відділ закупок. При узгодженні замовлення (рух 2) приймає участь бухгалтерія. Приймання товару (рух 3) має відбуватись через склад, тобто комірник приймає товар разом з первинними документами та передає їх в бухгалтерію для оприбуткування. Зі складу, після оприбуткування, товар відправляється в торговий зал для продажу клієнтам, здійснюється надходження товару (рух 4). Після того, як товар на полицях супермаркету, покупець здійснює розрахунок за товар (рух 5).

Слід зазначити, що всі торговельні процеси підприємства мають відповідні форми первинного обліку, затверджені Міністерством статистики України чи відповідними галузевими міністерствами.

Як бачимо, торговельний зал і склад надає первинну інформацію про дистрибуцію продукції методом документації, а відділ бухгалтерського обліку забезпечує подальшу обробку первинних документів з метою формування інформаційного забезпечення [9, с. 20].

Для здійснення розрахунків з покупцями необхідний договір. В ньому зазначені права та обов'язки сторін щодо виконання його умов та несення відповідальності при порушенні зобов'язань. Неодмінно договір має бути в оригіналі та підписаний уповноваженими особами. Разом з договором необхідно мати первинні документи на продукцію що відвантажують, та надані послуги з сумами оплати. Товари в роздрібну мережу можуть надходити з різних джерел. На рисунку 1.6 наведено шляхи потрапляння товару на полиці магазинів. Внутрішнє переміщення товарів з основного складу до торговельних точок, переміщення між торговельними точками оформляється накладною типової форми № М-11.

Якщо на роздрібному підприємстві облік товарів ведеться в продажних цінах (див. нижче), то при передачі товару в точки продажу в цій накладній вказується продажна вартість і сума торговельної націнки кожного найменування товару [6].

Напряму зі складу	• накладна на внутрішнє переміщення, ТТН, документи, що підтверджують якість товару;
Напряму від постачальників	• накладна, ТТН, документи, що підтверджують якість товару;
З іншої торговельної точки	• накладна на внутрішнє переміщення;
Шляхом закупівлі у населення	• закупівельний акт чи закупівельна відомість

Рисунок 1.6 – Перелік первинних документів для обліку товарних операцій в залежності від джерела їх потрапляння

Крім того, будь-який рух товарів фіксується в Картці складського обліку матеріалів типової форми № М-12. На складах до кожного виду товару прикріплюється Матеріальний ярлик типової форми № М-16. Обидві ці форми також затверджені наказом № 193 [7, с. 77].

Отже, дослідивши облік товарних операцій на підприємствах торгівлі можна сказати, що він здійснюється на основі відповідних нормативних документів, для синтетичного обліку призначений рахунок 28 «Товари», який має п'ять субрахунків. На підприємствах, які займаються роздрібною торгівлею, облік товарів здійснюється в грошових і кількісних вимірниках та в тих розрізах, що дозволяють цим підприємствам задовольняти свої інформаційні потреби.

Товари в роздрібній торгівлі обліковуються за продажними цінами, а в оптово-збутових організаціях – за покупними або продажними цінами. Документування операцій відбувається на основі заповнення первинних документів, в залежності від типу операції. Документи які будуть задіяні при цьому можна поділити на два види: документи внутрішнього обліку та документи які видаються безпосередньо покупцю.

РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ СТАНУ ТА РУХУ ТОВАРІВ НА ПРИКЛАДІ ФОП Савочка Н.В. «ПРОДМАГ»

2.1. Загально – організаційно економічна характеристика підприємства

Фізична особа-підприємець Савочка Н.В. є власником продуктового магазину «Продмаг». Фізична особа здійснює торгіву діяльність в сфері торгівлі продовольчими та не продовольчими товарами з 2016 року.

Основним напрямком діяльності підприємства є:

- 47.1 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах;
- 47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами.

Інші :

- 47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах.

Фізична особа веде бухгалтерський облік господарських операцій щодо майна і результатів своєї діяльності в натуральних одиницях та в узагальненому грошовому виразі, шляхом безперервного документального та взаємопов'язаного їх відображення.

На рисунку 2.1 зображено організаційну структуру магазину «Продмаг».

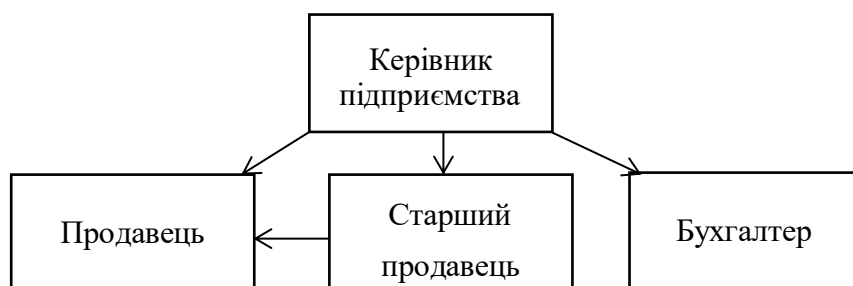

Рисунок 2.1 – Організаційна структура магазину «Продмаг»

Повна бухгалтерська звітність організації представлена в додатках А і Б. В таблиці 2.1 відображено наочну зміну найважливіших показників, а також розраховано ключові фінансові коефіцієнти.

Таблиця 2.1 – Аналіз фінансового стану підприємства за показниками балансу за 201-2021 рр.

Показник	Зміст показника							Зміни за період	
	в тис.грн					в % до валюти балансу		тис. грн., (гр.6-гр.2)	± % ((гр.6-гр.2) : гр.2)
	2017	2018	2019	2020	2021	на початок періоду 2017	на кінець періоду 2021		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Актив									
Необоротні активи	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Оборотні активи	1 471	687	876	1 547	1 882	100	100	+411	+27,9
в тому числі: запаси	–	–	850	872	709	–	37,7	+709	–
грошові засоби та їх еквіваленти	1	3	26	12	79	0,1	4,2	+78	+79
Пасив									
Власний капітал	361	636	716	892	734	24,5	39	+373	+103,3
Довгострокові зобов'язання	–	–	–	299	528	–	28,1	+528	–
Короткострокові зобов'язання	1 110	51	160	356	620	75,5	32,9	-490	-44,1
в тому числі: позики	–	–	–	-50	–	–	–	–	–
Валюта балансу	1 471	687	876	1 547	1 882	100	100	+411	+27,9

Співвідношення основних якісних груп активів організації на останній день аналізованого періоду характеризується відсутністю необоротних коштів за 100% поточних активів. Активи організації за весь період збільшились на 411 тис.грн., (на 27,9%). Наголошуючи на збільшення активів, необхідно врахувати, що власний капітал збільшився ще більшою мірою – на 103,3%. Випереджальне збільшення власного капіталу щодо загальної зміни активів слід розглядати як позитивний чинник.

З таблиці 2.1 слідує, що підприємство набирає обертів та розвивається успішно. Так як за видом діяльності основним для підприємства є запаси,

можна спостерігати активний приріст в цій графі. Також про це свідчить зменшення кредиторської заборгованості та збільшення грошових коштів та їх еквівалентів.

Зростання величини активів організації пов'язане зі зростанням наступних позицій активу бухгалтерського балансу (у дужках зазначена частка зміни статті у загальній сумі всіх статей, що позитивно змінилися):

- запаси – 709 тис. грн., (90,1%)
- кошти та грошові еквіваленти – 78 тис. грн., (9,9%)

Водночас, у пасиві балансу приріст спостерігається за рядками:

- довгострокові позикові кошти – 528 тис. грн., (58,6%)
- капітал та резерви – 373 тис. грн., (41,4%)

Серед негативно змінених статей балансу можна виділити "фінансові та інші оборотні активи" в активі та "кредиторська заборгованість" у пасиві (-376 тис. грн., та -490 тис. грн., відповідно).

На останній день аналізованого періоду власний капітал організації дорівнював 734 тис. грн., при тому що на 31.12.2016 р. власний капітал організації дорівнював 361 тис. грн., (відбулася зміна +373 тис. грн.).

Найважливіший показник чистих активів та два коефіцієнти, розраховані за даними балансу, на які слід звернути увагу насамперед, представлені в таб.2.2.

Таблиця 2.2 – Основні показники звіту про фінансові результати підприємства за 2017-2020 рр.

Показник	Зміст показника							Зміни	
	в тис. грн.,					в % до валюти балансу		тис. грн., (гр.6- гр.2)	± % ((гр.6- гр.2) : гр.2)
	2017	2018	2019	2020	2021	на початок періоду 2017	на кінець періоду 2021		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Чисті активи	361	636	716	892	734	24,5	39	+373	+103,3

Існуюча величина чистих активів позитивно характеризує фінансове становище, повністю задовольняючи вимогам нормативних актів до

величини чистих активів організації. До того ж, визначивши поточний стан показника, слід зазначити збільшення чистих активів на 103,3% за період, що розглядається. Перевищення чистих активів над статутним капіталом і водночас їх збільшення за період свідчить про хороше фінансове становище організації з цієї ознакою.

Нижче в таблиці 2.3 наведено основні фінансові результати діяльності "Продуктовий магазин " за період, що розглядається (з 31 грудня 2016 р. по 31 грудня 2020 р.).

За 2020 рік річний виторг становив 20 575 тис. грн. За 4 останні роки мало місце значне підвищення виручки (на 5975 тис. грн). Протягом всього періоду, що розглядається, спостерігалася різноспрямована зміна показника; максимальне значення становило 21 069 тис. грн, мінімальне – 14 600 тис. грн.

Таблиця 2.3 – Аналіз ефективності діяльності підприємства за 2017-2020 рр.

Показник	Зміст показника, тис. грн.,				Зміни		Середньорічна величина, тис. грн.
	2017	2018	2019	2020	тис. грн., (гр.5 - гр.2)	± % ((5-2) : 2)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Дохід	14 600	18 250	21 069	20 575	+5 975	+40,9	18 624
2. Витрати за видом діяльності	14 200	17 975	20 217	20 222	+6 022	+42,4	18 154
3. Прибуток (збиток) від продажу	400	275	852	353	-47	-11,8	470
4. Інші доходи та витрати, окрім відсотків до сплати	-75	-163	-587	311	+386	+118,0	-129
5. Прибуток до сплати податків та зборів	325	112	265	664	+339	+104,3	342
6. Відсотки до сплати	–	–	–	–	–	–	–
7. Податок на прибуток	30	36	94	821	+791	+27,4	245
8. Чистий прибуток (збиток)	295	76	171	-157	-452	-69,0	96

Аналізуючи результати дослідження в таблиці 2.3 можна сказати, що підприємство з початку діяльності збільшило свій прибуток на 104,3%. За 2020 рік річний виторг становив 20 575 тис. грн. За 4 останні роки мало місце значне підвищення виручки (на 5975 тис. грн). Протягом всього періоду, що розглядається, спостерігалось різноспрямоване зміна показника; максимальне значення становило 21 069 тис. грн., мінімальне – 14 600 тис. грн.

Отже, структура підприємства є досить невеликою, проте, підприємство плідно працює на своїми фінансово-економічними показниками збільшуючи дохід для зміцнення та розширення свого торгового потенціалу.

2.2. Особливості організації синтетичного та аналітичного обліку товарів на підприємстві

Всі торівельні підприємства здійснюють свою діяльність відповідно до законів та нормативних актів України. Кожна організація повинна вести облік у відповідності до:

1. Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність України»;
2. Національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
3. Плану рахунків бухгалтерського обліку затвердженого наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.99 р. №291;
4. Інструкцій з обліку роздрібного товарообігу й товарних запасів (затвердженої наказом Мінстату України від 28.12.97 г. №383).

Облік на торгових підприємствах поділяється на аналітичний та синтетичний. При аналітичному обліку товарів у кількісному вираженні визначаються їх групи, види, артикули, сорти. Для контролю за рухом товару на підприємстві прийнято вести картку складського обліку. В ній

зазначаються залишки товару після кожної господарської операції, котра може бути пов'язана з його рухом.

Одним із основних документів в торгівлі є товарний звіт. В ньому можна здійснювати контроль за рухом, наявністю та цілісністю ТМЦ.

Підставою для відображення операцій з надходження й вибуття товарів у бухгалтерському обліку є товарний звіт разом з первинними документами. Матеріально відповідальні особи формують товарні звіти відносно затвердженої схеми здачі.

До того, як скласти товарний звіт, необхідно ретельно розсортувати всі прибуткові та видаткові документи за видом операції (приход й видаток). На підставі первинних документів, а саме: накладних, ТТН, прибуткових накладних, тощо, матеріально відповідальною особою заповнюється прибуткова частина товарного звіту.

Отримувати узагальнені показники, дає змогу синтетичний облік. Його данні використовуються з метою формування податкової та статистичної звітностей. Кінцевим етапом обліку торгової діяльності на підприємстві є відображення проведених операцій на регістрах обліку.

Розглянемо приклад оприбуткування товарів в таб. 2.4 на склад магазину «Продмаг» від постачальника ТОВ «Конті» з продажем товару зі складу магазину.

Таблиця 2.4 – Приклад оприбуткування товарів на склад магазину «Продмаг» від постачальника ТОВ «Конті»

№ с/п	Назва операцій	Корреспонденция рахунків		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	Від ТОВ «Конті» надійшли на склад кондитерські товари	281	631	10000
2	Відображені суми ПК з ПДВ за прийнятими цукерками	641	631	2000
3	Вартість отриманих послуг з доставки від ТОВ «Конті» і ТЗВ відображена на окрему субрахунку	289	631	100
4	Відображено суму ПК з отриманих послуг від ТОВ «Конті»	641	631	20
5	Сума ввозного мита включена до первісної вартості цукерок	281	311	2000

6	Відображено реалізацію придбаних кондитерських виробів від ТОВ «Конті»	361	702	18000
	Відображено ПЗ з ПДВ, які з'явилися через продаж цукерок	702	641	3000
8	Зроблено списання собівартості проданих цукерок	902	281	12000
9	Списано суму ТЗВ, що включена на продані цукерки	902	289	100
10	Відображено фінансовий результат від продажу цукерок	702 791 791	791 90 90	18000 12000 100
11	Надійшли кошти від клієнта за продані йому цукерки	311	361	18000

Через те, що всі товари продані за місяць – ТЗВ повністю списано на собівартість проданих кондитерських виробів. При ситуації, коли спостерігається наявність залишку ТЗВ на підприємстві, вони будуть списані в той період, коли буде продано кондитерські вироби. П. 9 П(С)БО 9 зазначає правила розподілу ТЗВ між проданою і залишковою частинами товарів.

Також треба розглянути приклад переміщення товару зі складу в магазин та подальшого його продажу.

Таблиця 2.5 – Приклад переміщення та продажу товарів магазином «Продмаг» кінцевому споживачу

№ с/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Зі складу магазину передано товари в торговельний зал	282	281	13000
2	Проведено розрахунок торгової націнки на передані в магазин товари	282	285	5000
3	Кошти отримані в касу у вигляді доходу від проданих товарів покупцям	301	702	18000
4	Відображено ПЗ з ПДВ, що виникли внаслідок продажу товарів	702	641	3000
5	Відображено собівартість проданих в магазині товарів	902	282	13000
6	Списано раніше нараховану суму торгової націнки	285	282	5000
7	Визначено фінансовий результат від продажу	702 791	791 902	15000 13000

Через те, що всі товари були реалізовані протягом місяця – всю торгову націнку вдалося списати.

Отже, важливою умовою для підприємства є правильна організація синтетичного і аналітичного обліку на рахунках і в регістрах, для того, щоб користувачі отримували точну, достовірну інформацію про діяльність підприємства з метою прийняття обґрунтованих рішень щодо інвестування своїх обмежених ресурсів в обраний ними бізнес.

2.3. Порядок організації контролю за станом та рухом товарів на підприємстві

В магазині «Продмаг» окремого структурного підрозділу по здійсненню внутрішнього контролю не передбачено. Так як на підприємстві немає спеціально створеної інвентарної комісії, інвентаризацію працівники магазину разом з керівником підприємства.

Слід доповнити, що обліковою політикою підприємства передбачено здійснення внутрішнього контролю у вигляді інвентаризації. Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності і у відповідності до облікової політики магазину «Продмаг» та чинного законодавства на даному підприємстві двічі на рік – в кінці першого півріччя та перед складанням річної фінансової звітності в межах внутрішнього контролю проводиться інвентаризація товарів.

Для проведення інвентаризації керівником магазину «Продмаг» складається наказ по підприємству, в якому визначається:

- мета інвентаризації;
- склад комісії;
- терміни проведення;
- об'єкт дослідження і т.д.

В магазині сформована інвентарна комісія з трьох осіб згідно Наказу №23-І від 25 вересня 2017 р. для проведення інвентаризації з 26 по 29 вересня 2017 року:

- представників апарату управління підприємства;
- працівників бухгалтерської служби;
- досвідчених працівників підприємства, які знають об'єкт інвентаризації, ціни та первинний облік.

Метою проведення інвентаризації товарних запасів стала перевірка фактичної наявності товарів, достовірність первинних даних бухгалтерського обліку щодо постачання товарів; повноти та правильності відображення первинних даних з обліку товарів у зведених регістрах; правильності ведення обліку товарів відповідно до законодавчих та нормативних актів загальнодержавного та локального характеру; достовірність відображення залишку товарів у звітності; відображення витрат на придбання, зберігання та реалізацію тощо.

Основним завданням інвентаризації, як заходу контролю за збереженням приватної власності, є:

- порівняння фактичної наявності товарно- матеріальних цінностей і грошових коштів з даними обліку;
- перевірка відповідності цін;
- виявлення товарів, що частково втратили свою початкову якість;
- перевірка додержання правил збереження цінностей;
- приведення облікових даних у відповідність із фактичною наявністю усіх видів цінностей.

Джерелами інформації при внутрішньому контролі юртового товарообігу виступали:

- Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" № 996-ХІУ від 16.07.1999 р. (зі змінами і доповненнями);
- П(С)БО 7,8,9,10,11,15,16,21;
- Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затверджена наказом Мінфіну України № 69 від 11.08.1994 р. (зі змінами і доповненнями);
- Наказ про облікову політику торговельного підприємства; первинні документи з обліку руху товарів (ТТН, податкова накладна, рахунок фактура, прибуткова накладна, акт приймання, свідоцтво про якість товару, сертифікат якості, видаткова накладна, угоди на купівлю товарів);
- облікові реєстри (реєстр податкових накладних, відомість руху ТМЦ, журнали № 3, 5, 5А, 6 та відомості до них, Головна книга);
- фінансова звітність торговельного підприємства; акти, довідки, накази внутрішньогосподарського контролю, акти і довідки ревізій, аудиторські висновки попередніх перевірок тощо.

Важливим елементом першого етапу внутрішнього контролю товарних запасів стало планування контрольних процедур та складання програми проведення контролю товарів.

План було розроблено так, що у ньому визначається час проведення кожної конкретної процедури. У плані відображається перелік і обсяг виконаних робіт, строки виконання, процедури, що здійснюються комісією.

План аудиторської перевірки після його складання підписується керівником підприємства та головою аудиторської комісії, що буде здійснювати аудиторську перевірку.

Інвентаризація товарів проводилась інвентаризаційною комісією підприємства в присутності матеріально відповідальної особи, з якою укладено угоду про повну матеріальну відповідальність. Перед початком інвентаризації матеріально відповідальна особою було складено звіт

(матеріальний, товарний, товарно-грошовий) і дано відповідну розписку. Інвентаризаційна комісія методом перерахунку, огляду, зважування здійснено фактичну перевірку, результати якої занесено до інвентаризаційного опису.

Таблиця 2.19 - Загальний план внутрішнього контролю руху товарів в магазині «Продмаг»

№	Заплановані види робіт (комплекси задач)	Період проведення	Виконавці
1.	Перевірка організації складського господарства, стану збереження товарних запасів	26.09.17	
2.	Перевірка стану складського, аналітичного та синтетичного обліку наявності товарних запасів на підприємстві	26.09.17	
3.	Перевірка обліку та документального оформлення надходження товарів	27.09.17	
4.	Перевірка документального оформлення реалізації та іншого вибуття товарів	27.09.17	
5.	Перевірка відображення інформації про товарні запаси у фінансовій звітності	28.09.17	
6.	Оформлення звіту за наслідками перевірки та аудиторського висновку	29.09.17	

При надходженні товарів зіставляється назва та кількість оприбуткованих товарів з даними супроводжувальних документів.

2. Перевірка повноти оприбуткування товарів та наявності документів, що підтверджують їх придбання. Для цього комісією було перевірено:

- дотримання на підприємстві порядок приймання та оформлення документів з приймання товарів;
- повнота оприбуткування товарів, зазначених в документах постачальника;
- відповідність якості товарів, що визначені в прибуткових документах, якості, що зазначена в сертифікатах постачальника.

Кожен лист інвентаризаційного опису підписується головою та членами комісії та матеріально відповідальною особою.

При перевірці документів в магазині «Продмаг» було здійснено взаємну звірку господарських договорів, рахунків - фактур, накладних, прибуткових ордерів на предмет ідентичності ряду показників: номенклатури, ціни, кількості, дат оприбуткування тощо.

Після документального підтвердження їх надходження були зроблені наступні висновки:

1. Всі товари, які відображені в вересні місяці по дебету рахунку 28 «Товари», надійшли на підприємство на підставі дійсних накладних від постачальників. Представлені для перевірки накладні мають всі реквізити та правильно заповнені.
2. Серед накладних, які були надані для перевірки, відсутні такі, які б не знайшли відображення в бухгалтерському обліку.
3. Всі товари правильно оприбутковані в обліку за вартістю, що підтверджується даними накладних від постачальників.

Отже, за результатами дослідження стану обліку надходження товарів в магазині можна зробити висновок, що первинний, аналітичний та синтетичний облік в цілому організований на задовільному рівні.

Для аналітичного та синтетичного обліку руху товарів нормативно регламентовані регістри використовуються на підприємстві та відповідають вимогам обліку і містить всі необхідні реквізити.

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АНАЛІТИЧНОГО ТА СИНТЕТИЧНОГО ОБЛІКУ ТОВАРІВ

3.1 Проблеми аналітичного та синтетичного обліку товарів

Побудова аналітичного обліку товарів у роздрібній торгівлі досить складний процес. Як правило, на роздрібному економічному суб'єкті до рахунку 28 «Товари» відкриваються субрахунки за укрупненими групами товарів.

У табл. 3.1 виконаємо аналіз сучасних досліджень науковців стосовно проблем та шляхів їх вирішення обліку товарів.

Таблиця 3.1 – Аналіз сучасних досліджень науковців стосовно проблем та шляхів їх вирішення обліку товарів

Автор	Розглянуті проблемні питання	Шляхи удосконалення обліку
Шендригонко М.Т. [11]	Розглянув проблематику визначення сутності та класифікації товарів; особливості контролю товарів	Розробив робочий документ для перевірки своєчасності та повноти поставки товарів на підприємство
Макаренко А.П. [12]	Досліджено проблемні аспекти нормативно регулювання обліку товарів	Навів аспекти покращення обліку товарів зі сторони автоматизації обліку; пропонує змінити план рахунків та додати ряд субрахунків до рахунку 28 «Товари»
Рибалко О.М. [13]	Розгляну проблемні питання нормативного забезпечення обліку і синтетичного обліку	Пропонує розширити кількість субрахунків до рахунку 28 «Товари»

З метою удосконалення обліку у ФОП Савочка Н.В. «ПРОДМАГ», нами запропоновано здійснити зміни у робочому плані рахунків підприємства до рахунку 282 «Товари в торгівлі», а саме відкрити наступні субрахунки (рис. 3.1):

- 2821 «Товари вітчизняні»;
- 2822 «Імпортні товари»;
- 2823 «Товари зі знижкою»;
- 2824 «Забраковані товари»;
- 2825 «Обмін товару по заявці покупця».

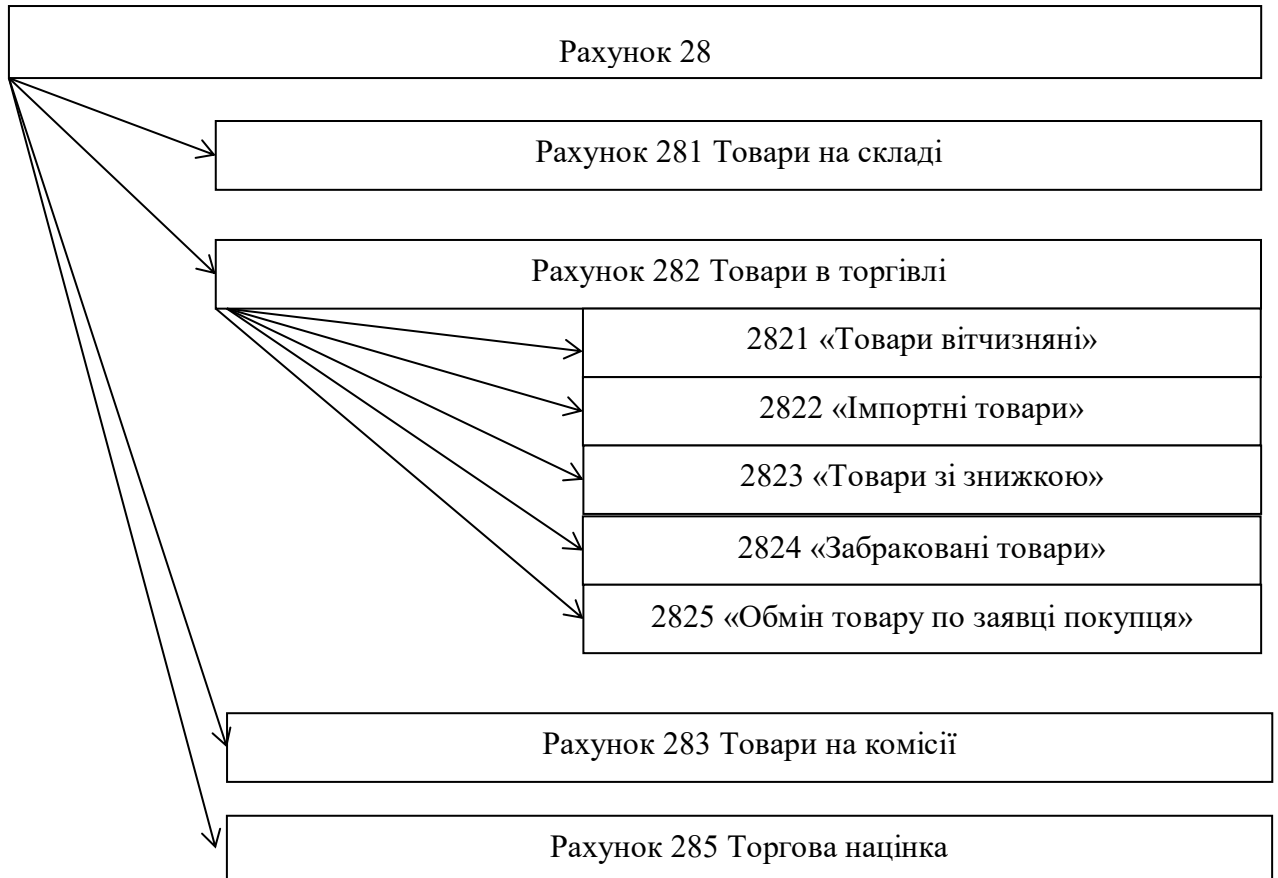

Рис. 3.1. Удосконалення рахунку 28 «Товари»

У разі, якщо виявлено брак уже після того, як оприбутковано товар (йдеться про момент його продажу покупцям), як приклад у процесі надходження товарів зі складських приміщень в торгові точки, підприємства мають списувати оприбутковані товари, які підлягають поверненню постачальникам.

Так, до одного із дієвих напрямів зростання кола потенційних клієнтів, товарообігу, а як наслідок суми доходів і прибутку суб'єкта господарювання

у торговій сфері, відносять відділи інтернет-торгівлі або інтернет-магазини. Інтернет-магазини розглядають як веб-сайт, який формує торгівельне підприємство, який функціонує цілий день та має дозволити підвищити фінансові обороти. На сайті відображена веб-вітрина, на якій знаходиться каталог товарів і функції обслуговування покупців, які знаходяться на інтернет-ресурсах за певними адресами. Веб-сайт має своїх власників та формується із веб-сторінок, на яких відображені каталоги товарів і продукції, їх опис, контакти та відгуки від покупців [12, с. 115].

Отже, до головних завдань забезпечення покращення обліку і управління товарів гнучкою інформацією базою відносять такі, які пов'язані із:

- плануванням маркетингової діяльності, так йдеться про активізаційні заходи, розробку обсягів продажу та ін.;
- організацією (йдеться про раціональну організацію процесу продажу товарів та ефективним управлінням ними);
- здійсненням бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту, які мають здійснюватися для того, щоб прийняти обґрунтовані управлінські рішення;
- контролем за тим, як здійснюється діяльність по продажу товарів;
- своєчасною адаптацією компанії до змін, які відбуваються у внутрішньому або зовнішньому середовищі;
- зниженням ризиків у процесі здійснення діяльності по продажу товарів;
- із тим, що забезпечується ефективний розвиток в умовах конкуренції;
- із тим, щоб забезпечувалась відповідність цілей та стратегії суб'єкта господарювання;

— мотиваційними процесами, мова йде про мотивацію персоналу, які відповідають за продаж товарів, ефективно виконання своїх повноважень і функцій [12, с. 210].

Рівень ефективності управління товарами зростає, що пов'язано із здійсненням спеціальної фінансової політики, яка полягає у здійсненні аналізу динаміки, складу, структури й ефективності використання товарів, визначенні мети формування товарів та кількості товарно-матеріальних цінностей, які необхідні.

Завдяки тому, що здійснюють ефективне управління товарами надає можливість у суттєвому скороченні виробничого та операційного циклу, зниженні рівня витрат на те, щоб зберігати товари, вивільненні коштів з господарського обороту (за рахунок того, щоб знизити кількість запасів, які зберігають для того, щоб їх використовувати у подальшому) та реінвестувати в ряд інших активів.

На сучасному етапі існують проблеми, які пов'язані із розробкою та впровадженням системи управління товарами за допомогою покращення аналітичного обліку товарів суб'єкта господарювання, зважаючи на особливості його головної діяльності, що має надати можливість:

— отримувати більш точну та детальну інформацію про наявність та рух товарів;

— здійснити чіткий та розгорнутий аналіз обсягів товарів у суб'єкта господарювання, що дає можливість про формування висновків щодо зростання рівня рентабельності фірми та прискорення обігу капіталу, який вкладено;

— надати керівникам суб'єкта господарювання даних про структуру товарів, обсягів їх виробництва та реалізації для того, щоб прийняти відповідні управлінські рішення [18, с. 81].

Окрему увагу слід приділити документуванню операцій по товарам, що є важливим елементом у здійсненні фінансового обліку товарів у ФОП Савочка Н.В. «ПРОДМАГ».

Вдосконалення облікової документації і документообігу, на наш погляд, має здійснюватися в таких напрямках, які пов'язані із:

- підвищенням рівня оперативності того, як оформляють та обробляють інформацію стосовно процесу реалізації товарів;
- зростанням рівня об'єктивності аналітичної інформації, яка відображена у будь-якому первинному документі;
- зростанням контролю з обліку вибуття товарів;
- забезпеченням економії витрат ресурсів та праці на те, щоб документувати та обробляти документи.

До пріоритетного напрямку покращення існуючої практики обліку товарів в контексті створення системи інформаційної підтримки управління реалізаційними процесами відносять деталізацію індикаторів продажу для того, щоб забезпечити накопичення даних про отримані доходи, здійсненні витрати і фінансові результати. Процес, пов'язаний із аналітичною деталізацією даних щодо продажу товарів та для того, щоб визначити фінансові результати, доходи і витрати на торговому підприємстві, пропонуємо здійснювати за такими параметрами, які пов'язані із:

- спрямованістю зовнішніх та внутрішніх потоків;
- об'єктами аналітики, товарними групами, товарними позиціями, трендовими компаніями.

Також слід розглянути особливості покращення автоматизації облікового процесу товарних операцій.

Для підвищення ефективності автоматизації облікового процесу найбільш доцільним є напрями, які пов'язані із:

- використанням корпоративних інформаційних системи, широкий вибір яких надає можливість керівникам роздрібних компаній сформувати та

обрати оптимальні варіанти програмних продуктів для здійснення ефективного обліку товарів (за такими ознаками як відношення, ціна, функціональність, надійність, зручність користування та ін.);

— використанням тільки ліцензованих продуктів, які пройшли широку апробацію та які мають велику популярність на ринку інформаційних технологій;

— проведенням в обов'язковій формі попередньої підготовки працівників основам праці із програмними продуктами;

— здійсненням конкретизації вимог та пропозицій по автоматизації облікових робіт.

Таким чином, можна зробити висновок, що запропоновані напрями удосконалення обліку операцій з продажу товарів допомагатимуть найбільш повному та об'єктивному відображенню торгових операцій у бухгалтерському обліку підприємств роздрібної торгівлі, та від цього залежить оперативність і ефективність прийняття рішень щодо стратегії і тактики розвитку підприємства.

3.2 Напрями удосконалення інвентаризації обліку товарів як засіб контролю за їх рухом і збереженням

Питання, які є актуальними, але при цьому мало досліджуваними є такі, які стосуються ефективності та ефекту від проведення інвентаризаційної перевірки. У разі неякісного виконання інвентаризаційних процедур не дає можливості одержати ефект від того, як проводиться інвентаризація. Рівень ефективності інвентаризаційних робіт має залежати від контролю за тим, чи своєчасно і якісно вони проводяться. Даним питанням не приділяють належною уваги ні власники, ні працівники бухгалтерської служби, що зумовлено недооцінкою важливості її здійснення та проводять їх тільки у тому випадку, якщо її не має можливості не здійснювати.

Мета інвентаризації товарів полягає у висловленні думки, яка має бути незалежною та професійною стосовно того, чи правильно відображені в обліку та фінансовій звітності суб'єкта господарювання інформації, яка стосується запасів.

Виходячи з мети перевірки товарів формуються основні завдання у ФОП Савочка Н.В. «ПРОДМАГ» які стосуються перевірки:

- фактичної кількості товарів на підприємстві.
- як організовано складське господарства та як зберігаються товари.
- як організований облік заготовки, придбання та вибуття товарів.
- чи у повній мірі оприбутковуються товари та чи наявні документи, які являються підтвердженням виникнення господарської операції.
- чи правильно визначена первісна вартість товарів у процесі їх надходження.
- чи правильно оформлення надходження та відпуск товарів.
- чи дотримуються на підприємстві лімітів внаслідок вибуття товарів.
- чи відбувається в рамках закону списання товарів.
- залишків та оборотів незавершеного виробництва та чи правильно сформована собівартість продукції.
- чи правильно ведеться синтетичний та аналітичний облік товарів.
- чи в повній мірі та правильно оцінюються та відображаються господарські операції (з запасами) в системі бухгалтерського обліку та фінансовій звітності.

У табл. 3.2 наведено приклад робочого документа щодо перевірки залишків товарів на підприємстві.

Таблиця 3.2 – Робочий документ ревізора щодо перевірки залишків товарів на підприємстві

Елемент	За даними ревізора			За даними підприємства		
	Залишок по оборотній відомості	Залишок в облікових регістрах	Відхилення	Залишок по оборотній відомості	Залишок в облікових регістрах	Відхилення
Товари	-	-	-	-	-	-

Зазначимо про те, що існують об'єктивні фактори для вдосконалення документального оформлення інвентаризаційних процесів обліку товарів:

1. Фактор, пов'язаний із виявленням порушення та недоліків, які існують в документах та фактор, пов'язаний із об'єктивної необхідності створювати нові документи.
2. Фактор, пов'язаний із встановленням списку вимоги, яким повинен відповідати той, чи інший документ, залежності від їх призначення.
3. Фактор, пов'язаний із розробкою форм документів та порядків їх формування.

Практика показує, що чинна форма порівнювальної відомості для визначення результатів інвентаризації має недоліки, які знижують оперативність виведення результатів. Так, зокрема, форма не дає змоги відобразити результати перестройці, суму природного убутку та остаточні результати. Тому на практиці при визначенні результатів інвентаризацій доводиться складати додаткові порівнювальні відомості, робити залік пересортиць, визначати природний збиток, що ускладнює процедуру отримання результатів інвентаризацій. Для вдосконалення методики виведення результатів інвентаризацій доцільно доповнити чинні порівнювальні відомості з тим, щоб можна було в одному формулярі визначати попередні результати, робити залік пересортиць і виводити остаточні результати інвентаризацій [15, с. 98].

Для удосконалення порядку проведення інвентаризації необхідно дотримуватись наступних принципів (рис. 3.2).

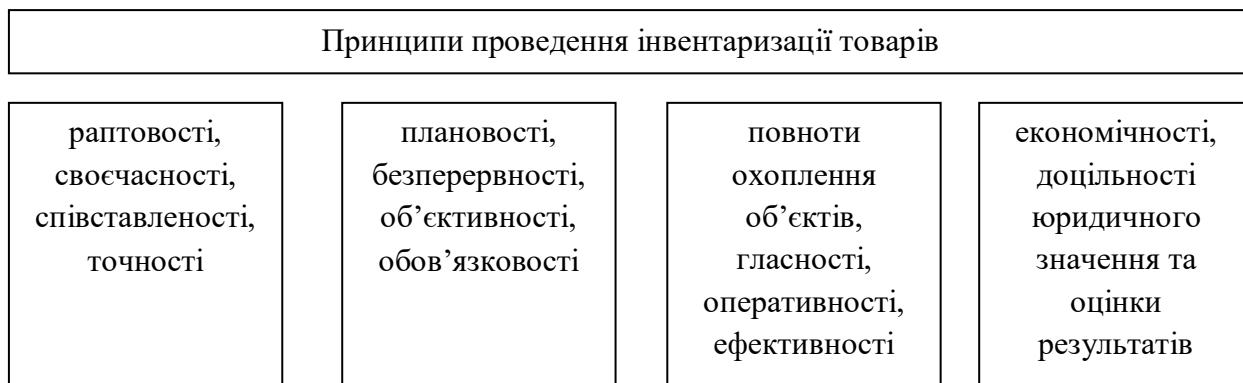

Рис. 3.2. Принципи проведення інвентаризації товарів

Важливим моментом являється визначення кількості учасників робочих інвентаризаційних комісій. Рекомендують використовувати від трьох до шести чоловік залежно від розміру суб'єкта господарювання, величини товарно-матеріальних цінностей, кількості комп'ютерів та ін.

Потрібно слідкувати, щоб особи, які включатимуться до інвентаризаційних комісій, не були родичами матеріально відповідальних осіб, адже в такому випадку контролю не буде, а також дуже важливо до складу комісії включати представників служби внутрішнього контролю, внутрішніх і зовнішніх аудиторів, ревізорів тощо.

Добре сплановані цілі і засоби у добре сформованих структурах, за умови ефективної системи мотивування, можуть призводити до розширення обмеження сфери й інтенсивності інвентаризації, як засобу контролю. Створення правильно функціонуючого інформаційного зв'язку, який забезпечує всі процеси інвентаризації, між запланованими цілями і досягнутими результатами, є тим важливим завданням, чим більш складнішою є організація та технологія проведення інвентаризації.

Зазначимо про те, що існують об'єктивні фактори для вдосконалення документального оформлення інвентаризаційних процесів по товарних операціях у ФОП Савочка Н.В. «ПРОДМАГ» :

1. виявлення порушення та недоліків, які існують в документах та фактор, пов'язаний із об'єктивної необхідності створювати нові документи.
2. встановлення списку вимоги, яким повинен відповідати той, чи інший документ, в залежності від їх призначення.
3. розробка форм документів та порядків їх формування.

До одного із основних факторів ефективного проведення інвентаризаційної перевірки товарів відносять процес встановлення повного списку прийомів технічного характеру для формування перевірки. В свою чергу перелік технічних методів проведення інвентаризації на пряму залежить від показників кількісного та якісного характеру та від особливостей об'єктів, які підлягають перевірці та які на сучасному етапі можуть призводити до зростання величини показників, які мають перевірятися.

До основних методів проведення інвентаризаційної перевірки товарів можуть відносити наступні методи загальнонаукового характеру: метод аналізу, метод синтезу, порівняльний метод, метод групування, метод конкретизації та ін. Окрім цього у ході інвентаризаційної перевірки грошових коштів та розрахунків можуть використовуватися метод опитування та метод контрольного запуску.

На нашу думку, покращити методику проведення інвентаризації товарів можливо за рахунок покращення їх якості. Для цього пропонуємо сконцентрувати увагу у ФОП Савочка Н.В. «ПРОДМАГ» на наступному:

— забезпечити раптове проведення перевірки товарів за для того, щоб нивілювати можливість матеріально відповідальної особи підготувитися до перевірки та приховати теоретичні порушення;

— ретельно підбирати інвентаризаційну комісію та при цьому слід врахувати момент, що проводити перевірку у одного й того ж самого суб'єкта господарювання одним і тим же самим складом інвентаризаційної комісії два рази підряд не можливо;

— розглянути дотримання поетапності проведення інвентаризації, як відбувається опломбування приміщення, підвалу або іншого місця, де відбувається зберігання матеріальних цінностей та які мають окремий вихід або вхід, дотримання правильності того, як працює ваговимірвальний прилад, те як отримуються останні звіти, які узяті у матеріально-відповідальній особі, перевірка усіх прибуткових або видаткових документів;

— розглянути як додержуються правила підрахунків матеріальних цінностей;

— розглянути як оформленні документи, пов'язані із інвентаризацією, а саме, щоб були перелічені усі матеріальні цінності, які можуть розташовуватися у порядку їх зваження для того, щоб можна було нівелювати можливість для внесення у описи дані про залишки матеріальних цінностей без того, щоб її фактично перерахували.

Саме тому можна виділити наступні напрямки вдосконалення управління товарами як методу контролю на підприємствах є:

— напрями, пов'язані із підвищенням рівнем отримання та забезпечення оперативної інформації щодо товарів та за допомогою запровадження інформаційної технології для того, щоб обробляти економічну інформацію;

— напрями, пов'язані із тим, щоб удосконалити система автоматизації робіт обліково-аналітичного характеру в процесі управління товарами та обґрунтувати раціональні методи проведення інвентаризаційної перевірки запасів. Це зумовлено тим, що на формування успішної діяльності підприємства впливає не лише покращення елементів у

внутрішньогосподарській сфер, але й від того, на якому рівні розвитку знаходиться автоматизація на підприємстві;

— напрями, пов'язані із узгодженням механізму у обліку товарів (мова йде про бухгалтерський та податковий облік);

— напрями, пов'язані із тим, щоб обґрунтувати систему обліку витрат матеріального характеру та яка направлена на те, щоб освоїти нову техніку та технологію виробничого процес;

— напрями, пов'язані із чіткою організацією процедур обліково-контрольного характеру у контексті обліку товарів.

ВИСНОВОК

Отже, дослідивши організацію обліку і аналізу товарних операцій у підприємствах торгівлі, можемо зробити такі висновки, що товарні операції – це операції, пов'язані зі збереженням товарів і їхнім рухом. Тобто до товарних операцій підприємства належить процес придбання товарів, їх зберігання, рух та подальша реалізація.

До процесу зберігання належать інвентаризація товарів та товарні втрати в результаті пересортиці, бою, лому, природного убутку, крадіжок тощо. Товар має дві основні властивості: здатність задовольняти певну потребу людини; придатність для обміну на інші товари. Операції називаються товарними операціями, коли мова йде про оплату продукції, товарів, робіт та послуг, тобто виникає внаслідок звичайної операційної діяльності підприємства.

Товари можна класифікувати за ступенем матеріальної відчутності, ступенем довговічності та характером кінцевого використання. Регулюються товарні операції нормативно-правовими актами та іншими документами.

Облік товарних операцій на підприємствах торгівлі здійснюється на основі відповідних нормативних документів, для синтетичного обліку призначений рахунок 28 «Товари», який має п'ять субрахунків. Документування операцій відбувається на основі заповнення первинних документів, в залежності від типу операції. Документи які будуть задіяні при цьому можна поділити на два види: документи внутрішнього обліку та документи які видаються безпосередньо покупцю.

Магазин «Продмаг» в основному займається роздрібною торгівлею продуктами харчування та товарами непродовольчими. Організаційна структура є типовою для більшості торгових підприємств цього виду. Баланс магазину «Продмаг» стабільно зростає, тому, можемо сказати, що діяльність підприємства є досить ефективною, компанія активно нарощує оборотні активи та капітал, що є важливим для торгового підприємства.

Також підприємство збільшувало суму отриманого чистого прибутку, що є позитивним фактором для цього підприємства.

Товари є основним об'єктом обліку та аналізу в торгівлі. В балансі товари відображаються в другому розділі активу балансу. В основному, в структурі запасів більшу частку займає готова продукція, що для торговельного підприємства є цілком типовим. Досліджені показники товарних операцій свідчать про їх ефективне використання на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності: навчальний посібник – Київ : Центр учбової літератури, 2013.
2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Дзюба О. М. Товарні операції підприємства: особливості обліку з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду. Науковий вісник херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2016. – № 17(1). – С. 134–137.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. // Верховна рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
5. Захожай В. Б. Бухгалтерський облік у галузях економіки: підручник / В. Б. Захожай, М. Ф. Базась, М. М. Матюха та ін. – Київ, 2014. – 968 с.
6. Положення(стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246 .Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
7. Польова Т. В. Prolems of analytical support of goods sale / Т. В. Польова, І. В. Іншина // Інфраструктура ринку. 2020. №48 – Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua>
8. Про затвердження типових форм первинного облік [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 352 від 29.12.1995 р. // Верховна рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352202-95>.
9. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник. – Київ : Київський національний економічний Університет, 2011. – 578 с.
10. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і

звітність: Н. М. Ткаченко. – 3-тє вид., перероб. та доп. – Київ : Алерта, 2018.– 926 с.

11. Шендригоренко, М.Т. (2017) Товары как объект учета и внутреннего аудита на предприятии. Економіка та суспільство (12). С. 722-726. ISSN 2524-0072.

12. Макаренко А. П., Пугач К. Д. Удосконалення обліку товарів та пошук інших шляхів їх реалізації. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6090>.

13. Рибалко О. М. Вдосконалення обліку товарів / О. М. Рибалко, О. В. Болдуєва. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2018. № 3. С. 210– 215.

14. Полянська О.А., Чабанюк О.М. Кондрич С.В. Управлінський облік товарних запасів: напрями удосконалення методики. Економіка та суспільство. 2018. № 19. URL: <http://economyandsociety.in.ua> .

15. Свірко С.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2017 . 380 с.

16. Одношев О.О. шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. №6, 2016. с. 146-148.

17. Кузьмін Д.Л. Класифікація інвентаризацій для цілей обліку і контролю [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/4078/1/68.pdf>

18. Лищенко О. Г., Сердюк Є. М. Управління виробничими запасами: обліково-аналітичне забезпечення. Ефективна економіка. 2018. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/53.pdf.

19. Носач Н. М., Кащена Н. Б. Облік реалізації товарів в підприємствах торгівлі. Економіка і суспільство. 2016. Випуск 7/2016. Ч. 2. С. 921. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/7_ukr/154.pdf 3.

20. Подмешальська Ю. В., Свеженцова А. С. Удосконалення методики аудиту товарів на підприємствах оптової торгівлі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4.

21. Фінансовий контроль, ревізія, аудит : рек. покажч. літ. / уклад. І. А. Фисенко ; за ред. О. Г. Пустова, Д. В. Ткаченко. Миколаїв : МНАУ, 2018. 72 с.

22. Баранова А. О. Аудит: навчальний посібник / А.О. Баранова, Т.А. Наумова, А.І. Кашперська. Харків: ХДУХТ, 2017. 246 с. . 299 с

23. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України: від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

